

TÓTH ADRIENN ANITA

Nonhumán, inhumán, antihumán, poszthumán, humán?

RECENZÍÓ

DOI: 10.56699/MT.2024.4.10

ABSZTRAKT

Az ember belső szükséglete, hogy meghatározza önmagát, gondolkodjon önmagáról. Ez az igény valamennyi tudományágban megjelenik. Minden esetben fontos kérdés, hogy az adott terület képviselői milyen emberkép alapján gondolkodnak, s céljaik, módszereik, eredményeik hogyan viszonyulnak ehhez. Horváth Márk, Lovász Ádám és Nemes Z. Mária *A poszthumanizmus változatai – Ember, embertelen és ember utáni* című műve átfogó képet ad a poszthumanizmus változásairól. Filozófiai, esztétikai megközelítéseken keresztül járja körbe, értelmezi a meglévő emberképfogalmakat, magyarázza a mögöttes tendenciákat, s kontextust teremt a fogalmak mélyebb megértéséhez. A recenzió néhány gondolat mentén reflektál a mű alapkérdésére, és biztat a különböző emberképek megismerésére.

KULCSSZAVAK: poszthumanizmus, transzhumanizmus, technológia

„Mi a tudomány? Anita!
– A legkomolyabb dolog, mely mégis nevetséges.”
(*Tudósok zenekar, 1993*)

Ha jobban belegondolunk, a legfontosabb kérdéseket már gyerekként feltesszük. Mi az élet értelme? Hogyan jött létre az élet? Mi a végtelen? Hogy lehet megérteni a világot és végtelenségét? Mi az életem értelme? Ha van Isten, őt ki teremtette? Mi az idő? Hogyan lehetek biztos abban, hogy létezem, és nem csak valakinek az álma vagyok? Gyerekként még remélhattük: ha eleget tanulunk, olvasunk, gondolkodunk, előbb-utóbb mindenre lesz válaszuk. Később felmerülhet bennünk, hogy valahol valaki bizonyára tudja a választ, s esetleg van egy könyv, amelyben mindez tételesen le van írva, csak meg kell találni, el kell olvasni.

„Mi a tudomány? Igor!
– A tudomány művészet.”
(*Tudósok zenekar, 1993*)

Később, iskolai tanulmányaink során abban reménykedhetünk, hogy esetleg egy természettudományba beleásva magunkat a jelenségek mélyére jutunk, teljesen egzakt módon, a képletek és számok szintjén az egész egyenlet megoldódik, és megtudhatjuk végre, hogy mivel egyenlő X. Majd kétségbeesünk, hogy ehhez talán nem vagyunk elég okosak, esetleg csak a zsenik érthetik meg, hogy a világ miért pont ilyen és mivégre, és zseni híján bukásra vagyunk ítélve. Ilyenkor felmerülhet bennünk, hogy a művészet felé fordulunk. Talán majd az segít...

„Mi a tudomány? Livia!
– A tudomány a világűr.”
(*Tudósok zenekar, 1993*)

Ahogy telik az idő, azzal kell szembesülnünk, hogy egy kérdés mindig újabbakat szül, hogy minél inkább tágítjuk a horizontot, annál több mindent kellene tudnunk, ami lehetetlen. Egyvalami egyre biztosabbá válik, hogy alázatosan kell figyelni, hallgatni, és még alázatosabban következtetéseket levonni. Azonban a vágyunk azzal kapcsolatban, hogy létezik egyfajta abszolút igazság, melyben a dolgok rendje és rendeltetése teljesen világosan megmutatkozik, még tartja magát.

„Mi a tudomány? Ferenc!
– Intézményesített tanácsstalanság.”
(*Tudósok zenekar, 1993*)

Sok tudós, filozófus nagy műve lesz ránk hatással ezen az úton, s csodáljuk a rendet, amelyet maguk köré építettek. Bizonyos tudományágakkal való találkozásaink során úgy érezzük, az egyediségben rejlik a titok, és csak úgy érdemes általánosságokat megfogalmazni, ha sosem feledkezünk meg az egyediről, a különlegesről, a többség által „normálisnak” tekintettől való eltérésről. Akkor a jelenségek mélyére ásás azt jelentheti, hogy megismerjük egy másik ember valóságát, érzékelését a körülöttünk lévő világról. Van, hogy azt várjuk, a gyakorlat és a tudomány között szoros kapcsolat legyen. Hiszen végső soron a tudomány is szolgálat, melynek egyik célja, hogy jobbá tegye a világot.

„Mi a tudomány? Krisztián!
– Kiömlik a lélek.”
(Tudósok zenekar, 1993)

A megismerés útján gyakran eljön egy olyan pont is, amikor leginkább azt szeretnénk, ha a tudomány segítségével elősegíthetnénk egy elfogadóbb társadalom kialakulását, a szolidaritás alapvetésként való megjelenését, hogy az empátia mindennapos legyen. Valódi közösségek jelenlétét, ahol mindenki értékesnek számít. A nagy kérdésekkel kapcsolatban pedig megmarad a nyugtalanság, a nagy elvárás, hogy valahol, egy papírfecnin vagy egy eldugott könyvben talán minden kérdésre ott a válasz. Hisszük, hogy valahol valakinek már egyszer kijött, hogy mennyivel egyenlő X a legnagyobb filozófiai kérdések esetében is. Ráadásul úgy, hogy ez könnyen megérthető, befogadható, egyszerű. A tudományban azonban rendkívül kevés dolog egyszerű.

EMBERKÉPÜNK

A kilencvenes évek elején Francis Fukuyama (2024) a történelem végéről beszélt, az azonban nem jött el. A filozófusok Platóntól napjainkig keresik az ember mibenlétének lényegét, mely keresésben szükségszerűen jön el időről időre az a pillanat is, amikor az „ember végét” fogalmazzák meg. Ehhez a véghez azonban többféleképpen is el lehet érni, a vég ugyanis nem feltétlenül jelenti a megsemmisülést, a teljes eltűnést. Az ember átalakulásáról, változásáról számos sci-fi szól, a poszthumanizmus, transzhumanizmus témája pedig olyan határmezsgye, ahol a tudomány és az írói fantázia közös halmazra talál. Ezen a határmezsgyén lehetjük meg a kérdést, hogy milyen változások jelentenek bizonyos szempontból valamilyen véget, és jelölnek új kezdetet az ember fogalmának meghatározásában. Különösen igaz ez a 19. század második felétől, amikor is a technológiai fejlődés oly mértékben lendült meg, hogy az általa felvetett etikai kérdésekre még nem volt képes válaszolni az emberiség, sőt, bizonyos kérdéseket feltenni sem mer. A ma emberének folyamatosan azzal a Robert Sheckley-féle (1992) gondolattal kell szembenéznie, hogy „most van a jövő”, és ez a jövő számos alapkérdést renget meg emberségünket, emberi mivoltunkat tekintve.

A poszthumanizmus változatai – Ember, embertelen és ember utáni című átfogó mű szerzői különböző kontextusokban vizsgálva felrajzolják a poszthumanizmus mögött rejlő gondolatíságot; értelmezik és átértelmezik a témához hozzájáruló szerzők gondolatait, hatásait. Fejezetről fejezetre tehetjük fel magunknak újra a filozófiai antropológiai alapkérdést: Mi az ember? Mitől ember az ember? Úgy tűnik, korunkban erre egyre nehezebb választ adni, és a technológiai fejlődés is újabb kihívások elé állít minket ezzel kapcsolatban.

Amikor az ember önmagáról gondolkodik, adja magát, hogy először biológiai mivoltában elemezze létezését. Itt is azonnal beleütközünk a gondolatba, melyet Babits *A lírikus epilógjában* fogalmaz meg, hogy amikor mi magunk vagyunk a vizsgálódás alanya és tárgya is, amikor azzal vizsgálók, amit vizsgálók, akkor vajon feltörhető-e egyáltalán

az a bizonyos dió. A technológiai fejlődés nyomán sajnos erősen fenyegeti az emberiséget a hübrisz, amikor is azt képzeljük, mindenre képesek vagyunk, bátran belenyúlhatunk a magunk és a természet folyamataiba, megfejthetjük DNS-láncunkat, feltörhetjük „kódjainkat”, beleavatkozhatunk felépítésünkbe.

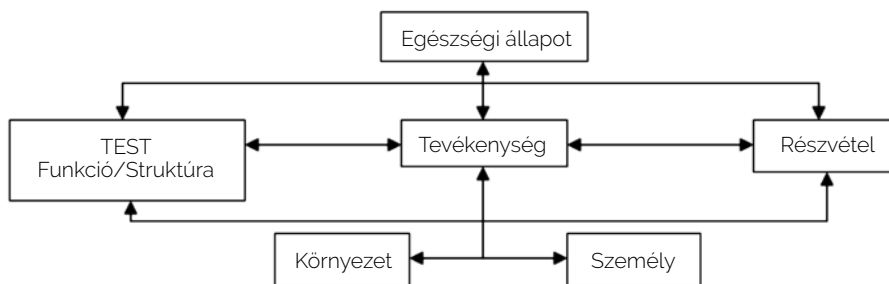
A kötet szerzői szóvá teszik, hogy az információs forradalom, a kibernetika és a mesterséges intelligencia fejlődését látva szembesülnünk kell azzal, hogy „az élet fogalma a 20. században radikális átalakuláson” ment keresztül (Horváth et al., 2019: 190). A tudományos kutatások nagy része adathalmazként tekint az emberre, amivel eljutunk ahhoz a ponthoz, hogy az élet fogalma leválasztódik a test fogalmáról. Az élet digitális kódokká alakítása, az ember számítógépes hálózatokba való feltölthetősége számos sci-fi történetét is alakítja, és újszerű kibernetikai poszthumanista világot hoz létre, mely túlmutat az organikus élet határain. A virtuális terek, a mesterséges intelligencia, technológiai függőségünk úgy vett körbe minket, mint a forrósodó víz a békát a fazékban, s amíg néhány évvel ezelőtt neveltünk bizonyos technikai eszközök lehetőségén, ma már ezek az életünk részei. Velünk vannak nap mint nap, befolyásolják döntéshozatalunkat, hogy mit gondolunk magunkról, a másik emberről, a körülöttünk zajló eseményekről. A szerzők felhívják a figyelmünket arra a homályba vesző tényre, hogy a kibernetika fogalma eredetileg az irányítás tudományaként lett meghatározva, melynek születését a második világháború idejére tehetjük. Önvezérlő gépek, döntést hozó robotok, fegyverek, gépi tanulás. Rendszerek, melyek működését emberek milliárdjai nem értik. Problémák, melyeket mi hozunk létre, s melyekkel kapcsolatban így a mi kezünkben kellene lennie a válaszoknak is. Olyan gyújtópontok, melyek messze nemcsak az embert mint olyat boríthatják lángba, hanem a körülöttünk lévő világra is drasztikus hatást gyakorolnak. Heidegger már az 1950-es években szóvá tette, hogy a technika kicsúszik az emberiség kezéből, egyre nagyobbra nő, és ezzel kezd irányíthatatlanná válni. Tisztán látta és határozottan figyelmeztetett arra, hogy már az őskori technológiák esetében is megfigyelhető, hogy nem „az ember az irányultság egyedüli forrása” (192). Tetteink hatása sokszor nagy időbeli csúszásokkal fedezhető fel. Elindítottunk egy olyan technológiai szingularitást, amely alapvetően változtathatja meg az élet megjelenési formáit, miközben az ember maga már nem is érti a körülötte hihetetlen sebességgel zajló folyamatokat. Ezzel egy időben pedig folyamatosan mosódik el az ember és a gép közötti határvonal.

A szerzők a kötet elején tisztázzák témájuk alapfogalmait. Az első két fejezet rendkívüli alaposággal, a legfontosabb szerzők elméleteinek összehasonlításával járja körül a poszthumanizmust és különféle változatait, valamint az ember fogalmára kifejtett hatásait tárgyalja. Az ember utáni „diskurzuson belül az ember nem egy statikus, harmonikus autonóm egész, hanem egy bizonytalan” (11), áramlásban lévő tulajdonságok összessége. Ha az ember új fogalmának konstruálási folyamatát vizsgáljuk, felmerül bennünk annak kérdése is, hogy az eddigi emberkoncepció minek hatására jött létre, és igaz volt-e egyáltalán az emberiség minden tagjára. A könyv feszegeti azt a kérdést, hogy a humanizmus válsága mögött meghúzódik az a jelenség

is, hogy az emberképzés sosem volt igazán teljes, mindig is hatottak rá az idő- és térbeli, földrajzi, kulturális, spirituális jelenségek és azok, akik a fogalmat megalkották. 20. századi gondolkodók, köztük Heidegger és Sartre a világháborúk során megtapasztalt embertelenségek miatt bevezették az antihumanizmus fogalmát is, mely a technológiai fejlődéssel összekapcsolódva, a gépszerű, mechanikus racionalitással összefonódva destruktív jövőt vizionál.

A technológia térnyerését említve elérkezünk a transzhumanizmus fogalmához. A transzhumanizmus a technológiára mint lehetőségre tekint, melynek segítségével az ember feljavítható, hibái kvázi kijavíthatók, elérhető állapotnak tekintve a tökéletességet, a betegségektől, hibáktól mentes létezését. A tökéletes test vágya mindig is része volt az emberi létezésnek. A fogyatékoságtudomány, a gyógypedagógia, a filozófiai antropológia a test és az ember fogalmának kapcsolatával a kezdetektől kiemelten foglalkozik. Bár a szerzők nem említik e területeket, érdemes az ott kidolgozott modelleket, elméleteket is párhuzamba állítani a könyv meglátásaival. A funkcióképesség, fogyatékoság és egészség nemzetközi osztályozása (WHO, 2003) alapján készült alábbi komplex ábra jól szemlélteti, hogy amikor a fogyatékoságról gondolkodunk, soha nem elég az egyénre tekintenünk, minden állapot csakis kontextusban értelmezhető, hiszen ott is realizálódik.

1. ábra: A fogyatékoság és a vele összefüggő tényezők az Egészségügyi Világszervezet új felfogásában

Forrás: WHO, 2003

Vagyis a testben bekövetkezett változások meghatározzák, hogy milyen tevékenységekre vagyunk képesek, ami befolyásolja részvételünket a társadalomban. A társadalmi részvételre azonban a környezet is hat, hiszen akadálymentes, hozzáférhető környezetben egy fogyatékos vagy megváltozott állapotú ember részvételi lehetőségének szintje sokkal magasabb lesz, mint egy nem akadálymentes környezetben. Egészségi állapotunk is alapvetően befolyásolja, hogy milyen tevékenységekre vagyunk képesek. De a tevékenységek is, melyeket végzünk, hatással vannak egészségi állapotunkra és testünk

strukturális felépítésére. Fizikai állapotunk tehát folyamatos kölcsönhatásban lévő rendszerként értelmezhető.

A fogyatékoságtudomány orvosi modelljének lényege, hogy az ember testében lévő

De ha élünk a technológia lehetőségeivel, ha implantátumokat, protéziseket, mesterséges szerveket, szöveteket építünk az emberi testbe, óhatatlanul felmerül, hogy hol van a határ gépi és emberi, mesterséges és természetes között, s ez hogyan változtatja meg az önmagunkról való gondolkodást. Olyan bioetikai, orvosetikai kérdések adódnak így, melyekre eddig nem sikerült válaszokat találnunk, különösen olyanokat nem, melyek jogilag is megállják a helyüket.

eltérésre hibaként tekint, és az eltérés okozta nehézségeket kizárólag az adott egyénből eredezteti. Így a megoldás is az, ha megjavítjuk az egyénben a hibát, így azonnal megoldódik az ebből következő gond is. A „normális” testhez való közelítés a cél, de ez végső soron egy tökéletes, problémamentes testet fest fel (Könczei–Hernádi, 2015). Ehhez erősen csatlakozik a transzhumanizmus eszméje is, mely – mint említettük – a technológiára olyan lehetőségként tekint, mely végre segít ennek a tökéletes testnek az elérésében. Végre képesek lehetünk fokozni fizikai és intellektuális képességeinket. De ha élünk a technológia lehetőségeivel, ha implantátumokat, protéziseket, mesterséges szerveket, szöveteket építünk az emberi testbe, óhatatlanul felmerül, hogy hol van a határ gépi és emberi, mesterséges és természetes között, s ez hogyan változtatja meg az önmagunkról való gondolkodást. Olyan bioetikai, orvosetikai kérdések adódnak így, melyekre eddig nem sikerült válaszokat találnunk, különösen olyanokat nem, melyek jogilag is meg-

állják a helyüket. Ha a klónozásra vagy bizonyos génebeszteti eljárásokra gondolunk, azonnal beleütközünk abba, hogy bár technológiai értelemben sok mindenre képesek vagyunk már, a mindennapok szintjén, az etikai válaszok megfogalmazásában és a jogi gyakorlat kivitelezésében komoly nehézségek vetődnek fel.

A filozófiai antropológia meghatározó alakja, Arnold Gehlen is sokat foglalkozik az ember biológiai felépítésével. *Az ember természete és helye a világban* (1976) című művében. Könyve elején megfogalmaz néhány olyan fundamentális tézismondatot, melyekből végül kibomlik a gehleni emberkép. Az egyik ilyen tétel, hogy ha az embert részleteiben vizsgáljuk, és különböző tulajdonságait, ismertetőjegyeit vesszük górcső alá, nem találunk semmi specifikusan emberit. Így az ember bizonyosan több, mint tulajdonságainak az összessége. Részleteiben vizsgálva fogyatékos lény, „hiánylény”. Ha összehasonlítjuk az állatokkal, nincsenek magasan specifikálódott érzékszervei, aránytalanul hosszú a gyermekkor, születése után csak hosszú idő elteltével nyeri el felnőtt testarányait. Testnagyságához képest viszont hosszú élettartamra képes, s érdekes, hogy szaporodóképességének elvesztése után kiterjedt öregkort élhet meg. Az állatokkal összehasonlítva talált furcsaságok miatt is ragaszkodik Gehlen ahhoz, hogy az emberből kell megérteni

az embert, és nem az állatokon keresztül, s a biológiai meghatározottságokon túl az életvitelt helyezi a középpontba. Az ember kultúrateremtő képességét, azt, hogy képes a körülötte lévő természetet úgy átformálni, hogy az nem determinálja. Nem ő alkalmazkodik a környezethez, hanem azt alakítja igényeinek megfelelően. Mára láthatjuk, hogy ez a természetformáló képesség milyen problémákat generált. S ha az ember saját testére is csak mint formálendő lehetőségre tekint, visszajutunk a nehéz kérdésekhez. Meddig terjedhet ez a formálás? Mit szabad, és mit nem? Mi történik, ha a technológia az embert erőforrássá degradálja? Hogyan kerülhető el, hogy a technológia ne fokozza az entrópiát? A kötet más-más formában újra és újra felteszi azt a fontos kérdést, hogy mi történik, ha az életet adathalmazzá redukáljuk. Hogyan védekezhetünk ennek elidegenítő hatása ellen, és hogy ne zárjuk el az embert a transzcendenstől? Hogy jutottunk odáig, hogy a lehetőségeket nyújtó, életminőséget javító, élethosszot növelő technológia olyan veszélyeket is generált, melyekre még mindig nincsenek válaszaink?

ZÁRÁSKÉNT

A könyv sok olyan alapkérdést feszeget, melyekkel mindannyian szembesülünk életünk során. Rendkívül fontos azonban, hogy bármilyen tudományággal foglalkozunk is, végső soron meghatározó, hogy annak milyen az emberképe. Talán nem is lehet igazán mélységében foglalkozni semmilyen kérdéssel, ha nem vetítjük rá azonnal az emberképünkre. Ehhez a reflexióhoz nagymértékben hozzásegíthet minket Horváth Márk, Lovász Ádám és Nemes Z. Márió kötete.

S végezetül álljon itt a ChatGPT válasza arra a kérdésre, hogy mi az ember. Olvasása közben tartsuk szem előtt, hogy semmi olyan nincs a válaszban, amit nem ember alkotott, a ChatGPT-t is az ember alkotta, viszont a ChatGPT mögött lévő programkódot csak igen kevesen lennének képesek értelmezni.

„Fogalmazd meg nekem, hogy mi az ember!

A ChatGPT ezt mondta:

Az ember egy tudatos, gondolkodó, érzelmekkel rendelkező lény, aki képes ön-reflexióra és szociális kapcsolatok kialakítására. Biológiai szempontból az ember a Homo sapiens fajhoz tartozik, az emlősök közé sorolható, és kiemelkedik az állatvilágból az összetett agyának, fejlett kommunikációs képességeinek, valamint kreatív és problémamegoldó képességeinek köszönhetően. Az ember törekszik megérteni a körülötte lévő világot, önmaga helyét benne, és értékrendeket alakít ki, hogy irányítsa életét. Kulturális, társadalmi, érzelmi és spirituális vonatkozásban is fejlődik, folyamatosan formálva és átalakítva környezetét, miközben az evolúció terméke, és része a természeti világ komplex rendszerének” (letöltve: 2024. 10. 14.).

Horváth Márk – Lovász Ádám – Nemes Z. Márió: A poszthumanizmus változatai – Ember, embertelen és ember utáni, Prae.hu Informatikai és Kommunikációs Kft., 2019

Ábrajegyzék

1. ábra: A fogyatékoság és a vele összefüggő tényezők az Egészségügyi Világszervezet új felfogásában. WHO, 2003.

Felhasznált irodalom

- FUKUYAMA, FRANCIS (2024): *A történelem vége és az utolsó ember*, Európa.
- GEHLEN, ARNOLD (1976): *Az ember – természete és helye a világban*, Gondolat.
- KÖNCZEI GYÖRGY – HERNÁDI ILONA (2015): *A fogyatékoságtudomány „térképei”,*
in HERNÁDI ILONA – KÖNCZEI GYÖRGY (szerk.): *A felelet kérdései között.*
Fogyatékoságtudomány Magyarországon, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar.
- SHECKLEY, ROBERT (1992): *Szabad préda*, Lap-Ics.
- WHO (2003): *A funkcióképesség, fogyatékoság és egészség nemzetközi osztályozása*,
Egészségügyi Világszervezet.

Non-human, inhuman, anti-human, post-human, human?

ABSTRACT

Humans have an intrinsic need to define themselves and to reflect on their own existence. This need is present in every field of science, and it is always a critical question how a given discipline conceptualizes the human being and how its goals, methods, and results relate to this understanding. In their work *The Variations of Posthumanism: Human, Inhuman, and Beyond Human*, Horváth, Márk, Lovász, Ádám, and Nemes, Z. Mórió provide a comprehensive overview of the changes in posthumanism, exploring and interpreting concepts of human nature through philosophical and aesthetic approaches. They explain the underlying trends and create a context for deeper understanding of these concepts. In my review, I reflect on the fundamental question of the work through a few key ideas, and encourage further exploration of these concepts of human nature.

KEYWORDS: posthumanism, transhumanism, technology

TÓTH ADRIENN ANITA | Egyetemi tanársegéd, látássérültek pedagógiája és szomatopedagógia szakirányokon végzett okleveles, szakvizsgázott gyógypedagógus, az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola hallgatója.

MAGYAR MÁLTAI
SZERETETSZOLGÁLAT
NEMZETKÖZI SEGÉLYEZÉS

TISZTA FORRÁSBÓL

Afrika nyomornegyedeiben
a mai napig a **tiszta, egészséges
ivóvízhez való hozzájutás**
jelenti a legnagyobb
egészségügyi kockázatot.

Legyen részese
Ön is munkánknak!
Adománya
életeken változtat!

adomanyozz.hu

hogy a holnap jobb legyen

nemzetkozi.maltai.hu

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Mombasa harmincezer fős nyomornegyedében felújítja a már nem használható szanitációs központot, hogy az illemhelyeket, zuhanyzókat és tiszta vízvételi lehetőséget nyújtó létesítmény ismét maximálisan tudja kiszolgálni a helyiek igényét, javítva ezzel a közösség általános egészségi állapotát, különös tekintettel a gyermekekre és az anyákra.

MÁLTAI TANULMÁNYOK

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat tudományos folyóirata

A segítő szakma lapja

Legyen Ön is előfizetőnk, rendelje házhoz a Máltai Tanulmányokat!

Látogasson el honlapunkra,
ahol a lapszámok mellett kapcsolódó tartalmak érhetők el:
szerzőkkel készített interjúk vagy a lapszámbevezető
kerekasztal-beszélgetések összefoglalói.

maltaitanulmanyok.hu

MÁLTAI TANULMÁNYOK

A segítő szakma lapja

2024 | 6. évfolyam 4. szám

Rab Árpád

A társadalom és a technológia egymásra hatása és jövőformáló erejük

Hajdú József – Chen Mengxuan

Az ápolási robotok alkalmazásának lehetősége az idősek tartós ápolásában

Lukács Eszter et al.

Robotsebészeti munkafolyamatok a sebészeti adattudomány korában

Esztelecki Péter – Szűts Zoltán

A mesterséges intelligencia mint új eszköz az oktatók és a tanulók kezében

Mike Nimród

A mesterséges intelligencia etikai kihívásai

Lovász Ádám

Poszthumanizmus, gondoskodás, emberi komposztálás

Márkus Eszter

Infokommunikációs eszközök a fogyatékos emberek szolgálatában

Borenszki-Gutási Éva et al.

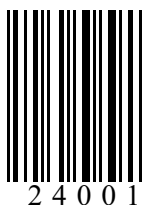
A telemedicina jelene és jövője

Zódi Zsolt

A „valóságajlító” technológiák és szabályozási dilemmáik

Tóth Adrienn Anita

Nonhumán, inhumán, antihumán, poszthumán, humán?

GONDOLAT
3

3500 Ft